

Style odpowiedzi w ESS - zróżnicowanie ze względu na kraj, skalę i edycję badania

Tomasz Żółtak

Instytut Filozofii i Socjologii PAN

24.09.2021

Section 1

Wprowadzenie

Style odpowiedzi

- Najogólniej rzecz ujmując: używanie kategorii odpowiedzi bez związku z cechą mierzoną przez dane pytanie.
- Wiele różnych konceptualizacji i sposobów modelowania:
 - *Uważne vs. nieuważne* (heurystyczne) odpowiadanie,
 - Drzewa decyzyjne (Böckenholt),
 - **Zniekształcenia percepcji skali odpowiedzi.**
- **Cecha czy stan?**
 - Względnie stała predyspozycja, czy skłonność silnie zależna od kontekstu?

Dotychczasowe badania

- Badane przede wszystkim w:
 - psychologii,
 - badaniach edukacyjnych,
 - analizie jakości danych z ankiet internetowych.
- Kontekst:
 - Kwestionariusze wypełniane samodzielnie przez respondenta,
 - Długie skale (baterie pytań),
 - Występowanie pytań *odwróconych*,
 - Zwykle krótkie skale odpowiedzi (najczęściej 5-cio stopniowa).

Style odpowiedzi a ESS

- Krótkie skale (baterie pytań).
- Długa skala odpowiedzi - dla wielu pytań 0-10.
 - Zwykle traktowana w analizach jako ciągła.
- Wywiady z ankierem:
 - Style odpowiedzi wciąż mogą występować, z tym że są wypadkową interakcji respondenta z ankierem,
 - Korzystanie z kart ilustrujących skale odpowiedzi przy zadawaniu pytań.

Pytania badawcze

- 1 Czy w ESS daje się zidentyfikować style odpowiedzi, rozumiane jako zniekształcenia percepcji skali odpowiedzi?
- 2 Czy można o nich mówić jako o cesze, czy raczej o stanie?
 - Czy różnicują się one ze względu na kraj, rundę lub tematykę?
 - Czy modelowanie stylów odpowiedzi może pomóc kontrolować różnice międzykulturowe? (Rozwiązać problemy z brakiem niezmienniczości pomiarowej.)

Model analizy:

- Dane dla tego samego zestawu krajów, dot. tych samych skal (baterii pytań), z wielu rund ESS - badane oddzielnie.
- Wielowymiarowe modele IRT uwzględniające zmienne ukryte opisujące cechę mierzoną przez skalę oraz style odpowiedzi.

Section 2

Style odpowiedzi w ESS 2004-2018

Dane

- 8 rund ESS: 2.-9. (2004-2018)
- 16 krajów, które wzięły udział we wszystkich ww. rundach:
 - Belgia, Szwajcaria, Niemcy, Estonia, Hiszpania, Finlandia, Francja (bez 2. rundy), Wielka Brytania, Węgry, Irlandia, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Szwecja, Słowenia.
 - Łącznie 111 ($8 \cdot 16 - 1$) krajo-rund.
- 4 skale - co najmniej 3 pozycje zadawane w tej samej formie we wszystkich 8 analizowanych rundach:
 - *Stosunek do imigracji,*
 - *Satysfakcja z funkcjonowania państwa,*
 - *Uogólnione zaufanie,*
 - *Zaufanie do instytucji*

Modele

10 modeli dla stylów odpowiedzi + prosty model jednowymiarowy

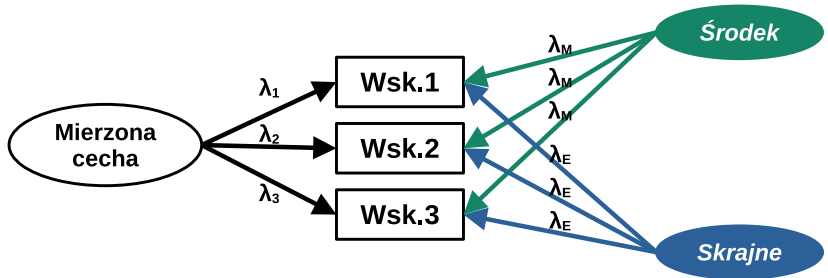
- łącznie $111 \cdot 11 \cdot 4 = 4884$ modeli,

Specyfikowane jako wielowymiarowe modele IRT *generalised partial credit* z różnymi *macierzami punktującymi (scoring matrices)*.

- Specyfikacje z cechami ukrytymi opisującymi skłonność do udzielania odpowiedzi *skrajnych* i skłonność do udzielania odpowiedzi *środkowych* estymowane w dwóch wersjach:
 - 1) z ortogonalnymi zmiennymi ukrytymi,
 - 2) z dopuszczeniem związków pomiędzy nimi.

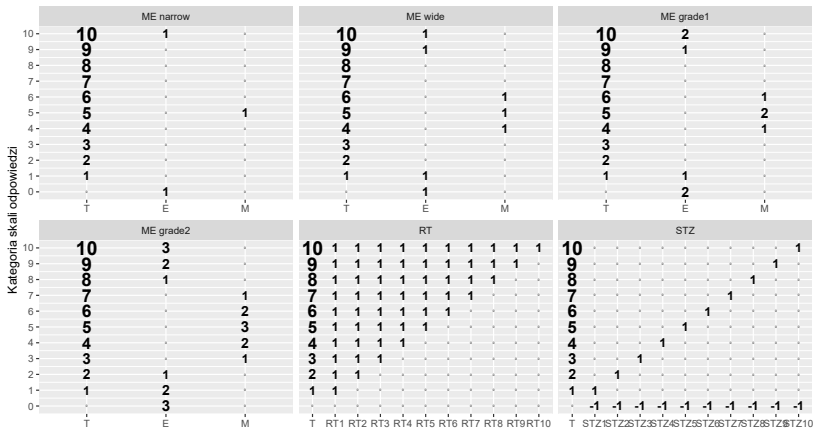
Estymacja w pakiecie R *mirt*.

Schemat modelu

Porównywane specyfikacje stylów odpowiedzi

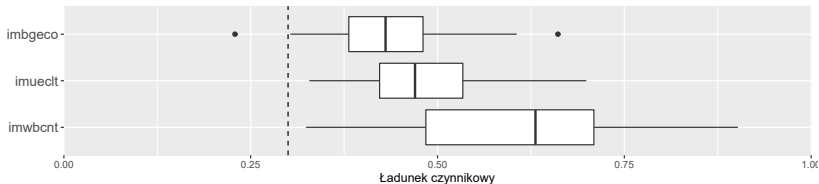
- T - cecha mierzona przez daną skalę,
- E - skłonność do wybierania kategorii *skrajnych*,
- M - skłonność do wybierania kategorii *środkowych*,
- RT[.] - skłonności do wybierania kategorii nie mniejszej niż dana,
- STZ[.] - skłonności do wybierania danej kategorii.

Skale - stosunek do imigracji

- [imbgeco] *Czy P. zdaniem to, że ludzie z innych krajów przyjeżdżają, aby żyć w Polsce, jest ogólnie biorąc korzystne, czy też niekorzystne dla polskiej gospodarki*
- [imueclt] *Czy P. zdaniem to, że ludzie z innych krajów przyjeżdżają, aby żyć w Polsce, ogólnie biorąc, szkodzi życiu kulturalnemu w Polsce, czy też je wzbogaca?*
- [imwbcnt] *Czy w wyniku tego, że ludzie z innych krajów przyjeżdżają do Polski i żyją tutaj, Polska stała się gorszym czy lepszym miejscem do życia?*

Rozkłady ładunków czynnikowych poszczególnych zmiennych w ramach skali w modelach jednoczynnikowych (bez modelowania stylów odpowiedzi)
W zbiorowości 111 modeli estymowanych dla danego kraju w danej rundzie.

Skale - satysfakcja z funkcjonowania państwa

- [stfeco] *Ogólnie biorąc, na ile jest P. zadowolony/-a z obecnego stanu polskiej gospodarki?*
- [stfgov] *A jeśli chodzi o obecny polski rząd, na ile jest P. zadowolony/-a ze sposobu jego działania?*
- [stfdem] *A ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu jest P. zadowolony/-a z funkcjonowania demokracji w Polsce?*

Rozkłady ładunków czynnikowych poszczególnych zmiennych w ramach skali w modelach jednoczynnikowych (bez modelowania stylów odpowiedzi)

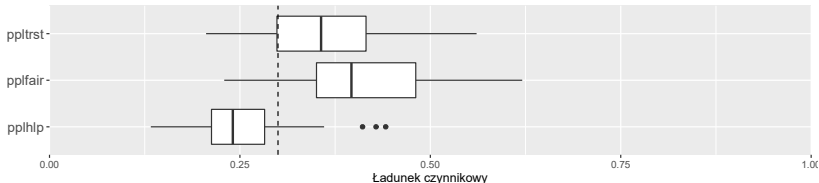
W zbiorowości 111 modeli estymowanych dla danego kraju w danej rundzie.

Skale - uogólnione zaufanie

- [ppltrst] *Czy, ogólnie biorąc, uważa P., że większości ludzi można ufać, czy też, że w kontaktach z ludźmi ostrożności nigdy za wiele?*
- [pplfair] *Czy uważa P., że gdyby nadarzyła się okazja, większość ludzi starałaby się P. wykorzystać, czy też starałaby się postępować uczciwie?*
- [pplhlp] *Czy uważa P., że ludzie przede wszystkim starają się służyć pomocą innym, czy też, że przede wszystkim dbają o własny interes?*

Rozkłady ładunków czynnikowych poszczególnych zmiennych w ramach skali w modelach jednoczynnikowych (bez modelowania stylów odpowiedzi)
W zbiorowości 111 modeli estymowanych dla danego kraju w danej rundzie.

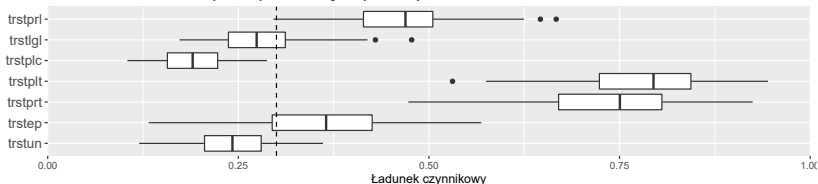

Skale - zaufanie do instytucji

Postępując się tą kartą [KARTA], proszę wskazać na skali od 0 do 10 na ile osobiście ma P. zaufanie do każdej z instytucji, którą wymienię. 0 oznacza całkowity brak zaufania wobec instytucji, a 10 oznacza, że ma P. do niej całkowite zaufanie. Pozostałe liczby służą do wyrażenia opinii pośrednich. Na ile ma P. zaufanie do ...

- [trstprl] ... polskiego parlamentu, tzn. Sejmu i Senatu? [trstlgl] ... systemu prawnego? [trstplc] ... policji? [trstplt] ... polityków? [trstprt] ... partii politycznych? [trstep] ... Parlamentu Europejskiego? [trstun] ... Organizacji Narodów Zjednoczonych?

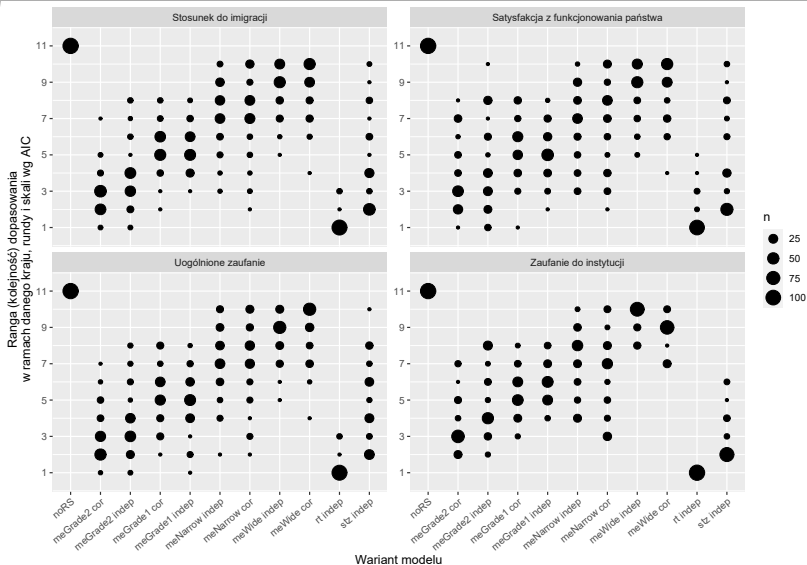
Rozkłady ładunków czynnikowych poszczególnych zmiennych w ramach skali w modelach jednoczynnikowych (bez modelowania stylów odpowiedzi)
W zbiorowości 111 modeli estymowanych dla danego kraju w danej rundzie.

Section 3

Wyniki

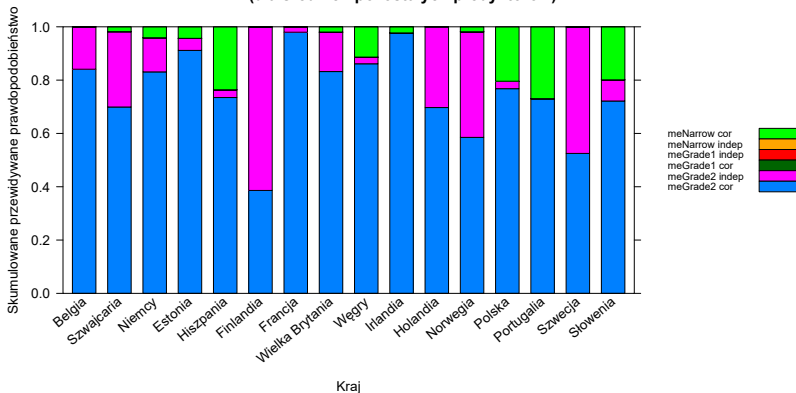
Porównanie dopasowania modeli

Znaczenie czynników

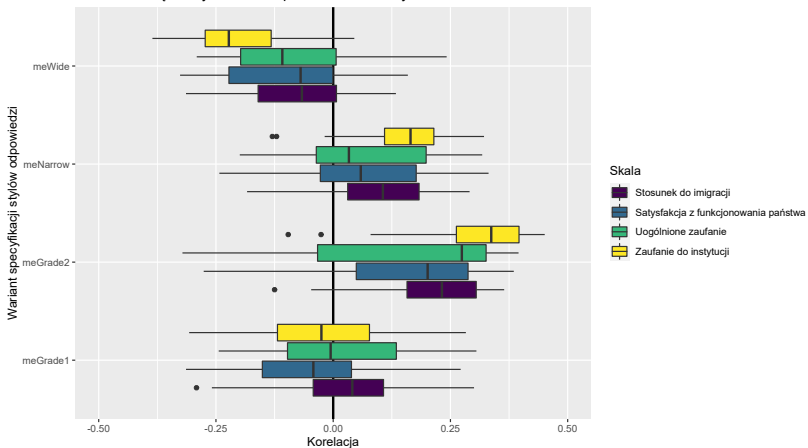
Przewidywanie cząstkowe na podstawie modelu wielowartościowej regresji logistycznej przewidującej wariant modelu najlepiej dopasowany do danych wg AIC, z **pominięciem wariantów RT i STZ**, ze względu na skalę (baterię pytań), kraj i rundę badanie.

Przewidywania cząstkowe ze względu na kraj
(dla średnich pozostałych predyktorów)

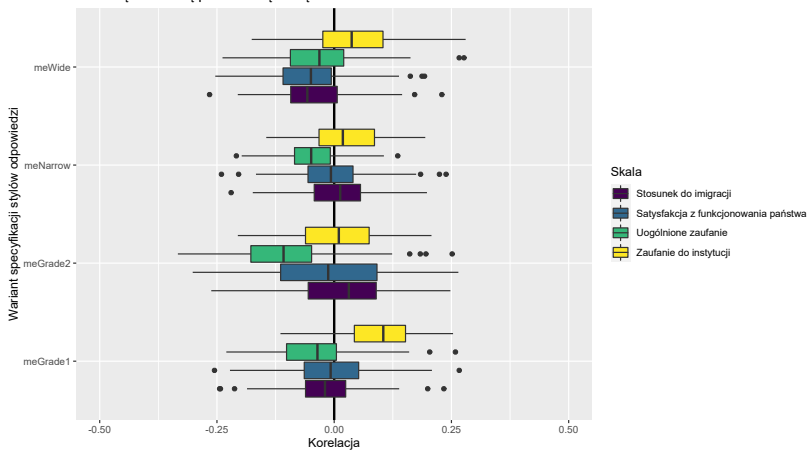
Jaki to styl odpowiedzi?

Rozkłady korelacje pomiędzy skłonnością do wybierania odpowiedzi skrajnych a skłonnością do wybierania odpowiedzi środkowych

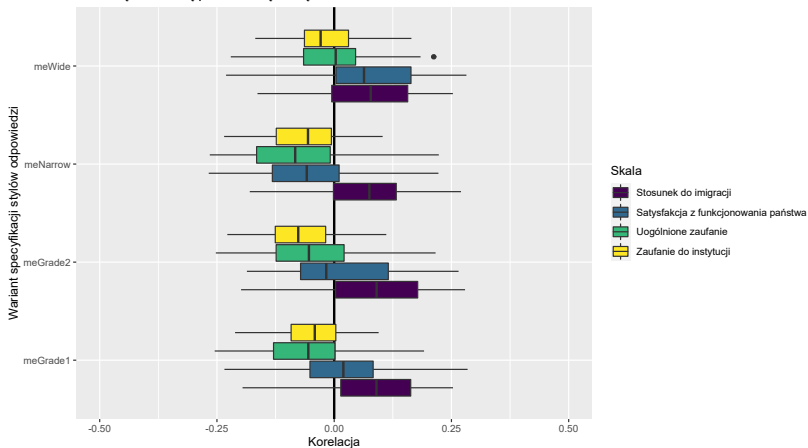
Związki stylów odp. z mierzonymi cechami 1

Rozkłady korelacje pomiędzy skłonnością do wybierania odpowiedzi skrajnych a cechą mierzoną przez daną skalę

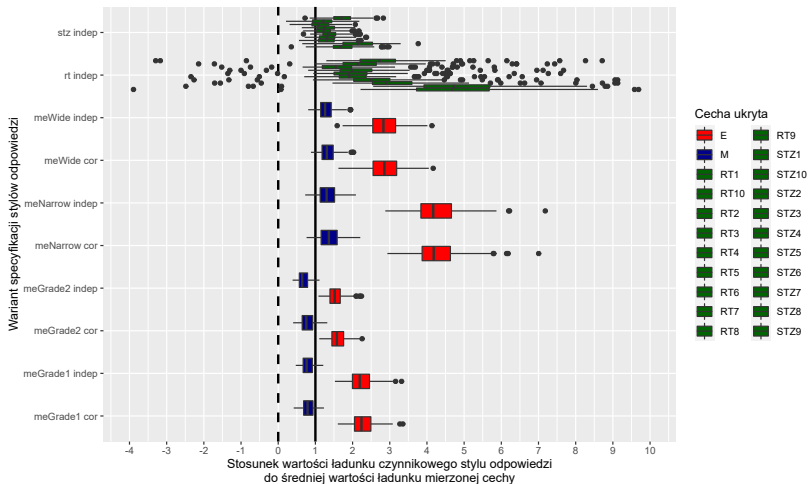

Związki stylów odp. z mierzonymi cechami 2

Rozkłady korelacje pomiędzy skłonnością do wybierania odpowiedzi środkowych a cechą mierzoną przez daną skalę

Siła oddziaływania stylów odpowiedzi

Zakończenie

Dziękuję za uwagę!

tomasz.zoltak@ifispan.edu.pl

Style odpowiedzi w danych samoopisowych: konsekwencje, sposoby zapobiegania, źródła [NCN/Opus/17/HS6/00937]